

KARIKATURY BOHA

ANEB JAKÝ BŮH NENÍ

To, co si mnoho lidí představuje pod pojmem Bůh, díky bohu neexistuje.

Karl Rahner

Bylo by těžké (a dokonce arogantní) chtít definovat Boha, který přesahuje všechny naše kategorie a pojmy a vymyká se lidské představivosti. Naše představy o Bohu mohou být totiž natolik vzdálené originálu, že náš vztah s ním spíše narušují než umožňují. Nakonec i mnozí nevěřící odmítají nikoli Boha, ale jakousi jeho karikaturu, o níž se domnívají, že představuje Boha, protože jim jej někdo takto prezentoval. Naštěstí se nám sám Bůh přiblížil v Kristu Ježíši ("kdo vidí mne, vidí Otce" Jan 14, 9), abychom ho alespoň částečně mohli poznat, a tak s ním mohli navázat vztah.

Zkusme tedy metodou loupání cibule (odborníci by řekli "negativní teologie") ve světle učení Bible očistit naši představu Boha alespoň z těch nejhorších nánosů a karikatur.

1) STAROMÓDNÍ BŮH

Je "mimo problém", nerozumí dnešnímu člověku a dnešnímu světu, prostě "ujel mu vlak"... Je to roztřesený stařec s bílým vousem, možná trochu vzteklý a zahořklý, protože ho většina světa nechce poslouchat. Kolikrát už jsme viděli podobného šedovlasého starce na nějaké kostelní fresce a možná museli poslouchat starodávné písničky ze zažloutlého zpěvníku, za doprovodu rozvrzaných varhan, v zatuchlém kostele. Všechno napovídalo tomu, že Bůh a víra patří maximálně do muzea (pokud někam vůbec patří).

Ale: Bůh nestárne

Bůh, v něhož věří křesťané, nestárne, "není zemdený, není znavený, jeho rozumnost vystihnout nelze" (Iz 40,28b). Nejde o stařečka, který oplakává staré dobré časy: "Hle, činím něco docela nového" (Iz 43,18-19) - proti jeho tvůrčím schopnostem jsme všichni nenapravitelní konzervativci!

2) BŮH SPÍCÍ, VZDÁLENÝ

Kdosi nazval tuto karikaturu "bohem - hodinářem": Uvedl všechno do chodu, stanovil přírodní zákony a vzdálil se. Až svět "dotiká", přijde vyúčtovat. Podle tohoto pojetí Bůh kdesi existuje, ale svět ponechává svému osudu. O jednotlivce se absolutně nezajímá. Člověk věřící v tuto karikaturu zastává krédo "co si neuděláš sám, nemáš". Život je v tomto pojetí jako sisyfovský výstup na skleněnou horu, na jejímž vrcholu Bůh pasivně čeká.

Ale: Bůh je s námi!

Nebeský otec se však představil jako Emmanuel - "Bůh s námi" (Mt 1,23), jako ten, kdo je nám blíž než my sami sobě, žádný detail našeho života mu není lhostejný.

3) BŮH POLICISTA

Bůh je tu od toho, aby sledoval přestupky, aby je evidoval a trestal. Jinými slovy - strážce zákona. Někteří z nás v dětství možná slychali: "Pánbůh tě vidí a potrestá!" Šlo o jasnou výhrůžku. Upřený pohled takového boha vyvolává strach a nejistotu (co zas bude, co jsem zase provedl...). Člověk pak žije v pocitu, že Boží přízeň si musí tvrdě zasloužit, a hlavně: nic se nepromíjí!

Ale: Bůh je milujícím Bohem

Ježíš i apoštolové nám představují docela jiného Boha, jehož láska předchází jakékoli naše snažení a který neodplácí podle našich hříchů. V centru jeho zájmu je člověk a ne jeho přestupky.

4) VODIČ LOUTEK

Takovýto Bůh všechno řídí, nic se na tom nedá ovlivnit, všechno je dáno předem. Člověk nic nenadělá, nic nezmění. Celý svět i život každého člověka je jakoby neviditelnými drátky ovládán ze zákulisí. Správný věřící by byl podle této karikatury vlastně uvědoměným Božím otrokem - bez vlastní vůle, bez vlastních názorů, přání a tužeb. Měl by mít "vygumovaný mozek", protože myšlení je nežádoucí...

Ale: Bůh respektuje svobodu

Ježíš Kristus mluvil o jiném vztahu mezi Bohem a člověkem: "Nenazývám vás služebníky, ale přáteli" (Jan 15,15). Apoštol Pavel zase píše, že křesťané jsou "spolupracovníky na Božím díle" (1K 3,9). Výstižnou definici tohoto vztahu vyslovil i židovský myslitel Martin Buber: "Dějiny se tvoří setkáním lidské svobody s Boží svobodou, jež se nazývá milostí." Tedy žádný otrok, žádné loutky.

5) BŮH POUZE PRO PŘÍPAD NOUZE

Člověk jej vyhledává jen jako "záchranku" v situacích, kdy selhávají lidské prostředky. V takovémto vztahu ale chybí důvěra. Místo ní nastupuje obchodní komunikace: "Jestli tato věc dopadne dobře, tak slibuji, že..."; "Když se budu měsíc modlit, očekávám, že..."

A když takto Bůh nefunguje, když nereaguje podle našich představ a nepřistupuje na takovéto obchody, ztrácí člověk snadno zájem.

Ale: Bůh je přítel i Otec zároveň

Do našeho vztahu s Bohem patří i všechny naše strachy a problémy. V opravdovém vztahu jde však o daleko víc. Bůh naznačuje, že touží po vztahu "otec (matka)-dítě, přítel s přítelem", manželka-manžel. A dítě přece nevyhledává otce nebo matku, jen když mu dojde kapesné...

6) DĚDA MRÁZ, SANTA KLAUS

V této karikatuře je Bůh dobráckým dědečkem, který má v popisu práce nosit dárky a vůbec pracovat pro blaho člověka a odstraňovat mu ze života veškeré těžkosti. Je to Bůh tolerantní, a hlavně - nenáročný. Chápe, že jsme slabí, hřích a zlo omlouvá, v podstatě mu nic nevádí, je dobrák... Člověku s tímto pohledem se stírá rozdíl mezi bílou a černou. Vůči Bohu neprožívá ani strach, ani lásku.

Ale: Bůh nám nemůže pomoci, nemůže nás zachránit (spasit) bez naší vůle a bez naší spolupráce

Bůh je nesmírně dobrý a milosrdný. Právě proto nás chce vytrhnout z otroctví zla a hříchu, ze začarovaného kruhu vlastního sobectví, který by nás zlikvidoval. Bůh nenávidí hřích, ale hříšníka miluje. Nabízí nám svou pomoc a cestu k sobě. Pro tuto cestu se ale musíme rozhodnout a vydat se po ní!

7) TRAPIČ

Takovýto "bůh" si libuje v lidském utrpení stylem "čím hůř, tím líp". Kdo se má dobře, měl by mít pomalu pocit viny a honem si nějaké trápení vyrobit. Boží vůle se hledá v takovémto pojetí snadno - je to vždy ta horší možnost, vždy to pochmurnější, těžší, nepříjemnější...

Věřící člověk s takovouto představou Boha působí tísnivým a útrpným dojmem, i když se může vykázt radikálností a náročnými asketickými výkony. Ve své askezi vidí prostředek k získávání zásluh a uznání u Boha, potvrzení své hodnoty, proto ji tolik vyhledává.

Ale: Utrpení není samo o sobě dobré

I když se křesťanovi utrpení nevyhne a někdy skutečně napomáhá k růstu a očišťování, neznamená to, že je kvalitou samo o sobě. Bůh nám neslíbil, že ze světa odstraní veškeré trápení, ale slíbil nám sílu a pokoj, aby nás nezdrtilo. A již Starý zákon nás ujišťuje, že "z rozmaru lidské syny nepokoří ani nezarmoutí" (Pl 3,25-33). V evangeliích vidíme, že Ježíš nemoci nerozdával, ale uzdravoval.

8) "NĚCO" NAD NÁMI, JAKÁSI "VESMÍRNÁ VYŠŠÍ INTELIGENCE"

Podle tohoto pojetí je Bůh jen vysoká inteligence vysoko nad námi, vyšší moc, vesmírná všepromokající energie. Ale ne živá bytost, s níž je možné žít ve vztahu. Člověk vyznávající tuto karikaturu sice rozumem uznává, že Bůh může existovat, nevstupuje s ním však do vztahu, nekomunikuje s ním. Bůh se tak snadno stává věcí mezi jinými věcmi... Tento bůh samozřejmě nezná cit a soucit, ani se mnou, ani se světem.

Ale: Bůh je osoba a partner

Bůh vstupuje do lidských dějin a jedná v nich. Ne jako neurčitá božská síla, ale jako osoba a partner pro člověka. Bůh člověka oslovuje, dává se mu poznat, zve ho, aby s ním vstoupil do hlubokého osobního vztahu. Křesťanská víra pak není jen uznáním Boží existence či pravd nauky o Bohu, ale navázáním a prohlubováním tohoto vztahu s Bohem. Je to život s Bohem. A na vztahu s ním lze postavit svůj život.

Autor: Kateřina Lachmanová a kolektiv

Ježíš byl darován lidem, aby odhalil skutečnou tvář Boha a dal smysl i cíl našim nejistým krokům...

Jan Pavel II.
